

ДОБРИ ЖЕЛЪЗКОВЪ ФАБРИКАДЖИЯТА

РОДОНАЧАЛНИКЪ НА БЪЛГАРСКАТА ИНДУСТРИЯ

Презъ 1834 год. въ гр. Сливенъ българинътъ Добри Желъзковъ, прекоросванъ отъ своитѣ съвременници и съграждани „Фабрикаджията“, основа първото сѣщинско фабрично предприятие на българска земя.

Това е едно епохално дѣло, инициаторътъ на което съ право трѣбва да заеме мѣсто между свѣтлитѣ ликове на нашето възраждане.

Проста истина, установена отъ историята, е, че духовната култура е спътница на материалната, че народитѣ преживяватъ културенъ подемъ, тъкмо когато и стопанството имъ цвѣти. Разцвѣтъ на литературата, художеството, просвѣтата е имало винаги при едно по-голѣмо благосъстояние. Тази истина, обаче, не е имана предъ видъ достатъчно, когато се е правила преценка на нашето възраждане, и затова много повече е подчертавана политическата обстановка, отколкото стопанскитѣ условия, въ които се създаде тая епоха въ българската история. Изкарани сж въ свѣтлина образитѣ на политическитѣ деятели въ това движение, а значението на стопанскитѣ не е достатъчно оценено и подчертано.

Презъ първитѣ десетилѣтия на миналия вѣкъ за българския народъ въ турската империя се откри голѣмъ просторъ за стопанска дейность. Въвеждането на нѣкои реформи въ държавата, между които особено системата на редовна войска, дадоха нови стопански възможности и тласкъ за стопански инициативи. Редовната войска трѣбваше да се храни и облича. Тя се яви като единъ голѣмъ и постояненъ консуматоръ на блага. Българинътъ въ това време се отличи не само като добъръ земеделецъ и скотовъдецъ, но изпъкна и като предприемчивъ занаятчия. Яви се единъ силенъ стопански подемъ, който въ кжсо време създаде благосъстояние за редъ крайбалкански градове.

Въ този именно подемъ идва и епохалното начинание на Добри Желъзковъ — да създаде въ гр. Сливенъ фабрика за вълнени платове.

У насъ мнозина още не съзнаватъ значението на индустрията и не могатъ да разбератъ напълно голѣмината на това смѣло начинание въ ония ранни години. Картината на фабричнитѣ кумини за голѣма частъ отъ едностранчиво образованата българска ин-

телигенция все още олицетворява експлоатацията на труда на работника, а не буди чувство за величието на човѣшкия духъ, който подчинява стихитѣ и се решава да ги впрегне въ производствена работа.

Да създаде и да ръководи едно индустриално предприятие не е по силитѣ и способноститѣ на всѣкиго. Този, който стои на ръководно мѣсто въ такова предприятие, трѣбва да бжде добъръ търговецъ, да има по-дълбоки стопански познания и вѣренъ усѣтъ за стопанската конюнктура; той трѣбва да е и добъръ финансистъ, да умѣе да борави съ капитали; трѣбва да има технически познания; необходимъ му е и талантъ да ръководи хора, да командува; най-сетне той трѣбва да бжде и добъръ организаторъ и да има административенъ похватъ.

Тѣзи способности и познания сж необходими днесъ, за да се ръководи една фабрика. Колко голѣмъ куражъ и колко вѣра въ собственитѣ си сили и познания е трѣбвало да има оня, който преди сто години, въ примитивнитѣ условия на единъ малкъ градъ въ една държава съ незавидно правово устройство, се е решилъ да създаде първо индустриално предприятие!

Това само по себе си очертава Добри Желъзковъ като единъ необикновенъ човѣкъ за своето време, който се откроява отъ срѣдата, всрѣдъ която е живѣлъ, съ качества, които и днесъ не се срѣщатъ често и съ които човѣкъ оставя бразди въ живота.

Добри Желъзковъ се е родилъ въ Сливенъ, махалата Ново-село, въ 1800 година — на прага на деветнадесетия вѣкъ. Детинството си прекаралъ въ бедность и оскъдица. При все това можалъ да посещава тогавашното гръцко училище въ Сливенъ, дето се научилъ да чете и пише по гръцки; отъ книгитѣ на неговата библиотека, запазени до наши дни, личи, че той за своето време е билъ човѣкъ съ сравнително голѣма начетеность и доста широка култура. По-късно изучилъ да чете и пише и по български.

Като юноша Добри Желъзковъ се заловилъ за занаятъ — сладкарство. По-късно станалъ карабаджия — търговецъ на платове. Следъ време започналъ самъ да тъче платове на свои станове. Още тогава измислилъ единъ новъ уредъ, който улеснявалъ влаченето на вълната; въ това вече